



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 30-05-2021 r.

Adam Bodnar

VII.613.112.2020.ST

Pan
gen. insp. Jarosław Szymczyk
Komendant Główny Policji

ePUAP

Szanowny Panie Komendancie,

w dniu 25 listopada 2020 r. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienie (sygn. pisma VII.613.112.2020.ST) do Komendanta Stołecznego Policji w sprawie działań podejmowanych przez Policję w nocy z dnia 22 na 23 października 2020 r. wobec uczestników zgromadzenia spontanicznego wyrażających protest w związku z wydaniem przez Trybunał Konstytucyjny w dniu 22 października 2020 r. wyroku dotyczącego warunków przerywania ciąży. W wystąpieniu tym (jego kopia w załączeniu) Rzecznik wskazał, że celem przepisów wydawanych w związku ze stanem epidemii jest ochrona zdrowia i w ramach tak zakreślonego celu realizacja konstytucyjnego obowiązku zwalczania chorób epidemicznych (art. 68 ust. 4 Konstytucji RP). Przepisy rozporządzeń w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w stanie epidemii nie stanowią więc w oczywisty sposób przepisów porządkowych w rozumieniu art. 54 k. w., a więc przepisów wskazywanych jako podstawa materialnoprawna działań Policji. W przypadku bowiem przepisów porządkowych przedmiot ochrony stanowi porządek i spokój w miejscach publicznych, a nie ochrona zdrowia poprzez zwalczanie epidemii.

Dostrzegając oczywistą bezprawność działań podejmowanych przez Policję w tym zakresie, Rzecznik Praw Obywatelskich w powołanym powyżej wystąpieniu do Komendanta Stołecznego Policji wskazał, że prowadzone wobec uczestników zgromadzenia spontanicznego w nocy z dnia 22 na 23 października 2020 r. działania przez funkcjonariuszy Policji polegające na ich legitymowaniu, zatrzymywaniu, nakładaniu mandatów, doprowadziły do naruszenia bez usprawiedliwionej podstawy prawnej sfery wolności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji RP). Doprowadziły też do ukarania mandatami osób, które nie dopuściły się czynów zabronionych pod groźbą kary przez

ustawę obowiązującą w czasie ich popełnienia (art. 42 ust. 1 Konstytucji RP). Dlatego Rzecznik zażądał od Komendanta Stołecznego Policji podjęcia działań w celu usunięcia wskazanych naruszeń prawa, w tym wycofania skierowanych do sądu wniosków o ukaranie za wykroczenie opisane w art. 54 k. w.

Ówczesny Komendant Stołeczny Policji w odpowiedzi na to wystąpienie, w ogóle nie odnosząc się do argumentacji prawnej przedstawionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, w sposób gołosłowny stwierdził (pismo z dnia 22 grudnia 2020 r. o sygn. I-KIII-6597/4283/20), że „funkcjonariusze Policji realizowali czynności służbowe wobec osób zgromadzonych zgodnie z obowiązującym wówczas stanem prawnym.” Jednocześnie poinformował, że „działania Policji w zakresie stosowania przepisu art. 54 kw zarówno w aspekcie materialno-prawnym, jak i proceduralnym będą podlegały ocenie na etapie postępowania sądowego.”

Stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, że art. 54 k. w. w ogóle nie mógł mieć zastosowania do egzekwowania obowiązków, ograniczeń, nakazów i zakazów wynikających z kolejnych rozporządzeń Rady Ministrów wydawanych na podstawie art. 46a i art. 46b ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2020 r. poz. 1845 ze zm.) potwierdza orzecznictwo Sądu Najwyższego uwzględniające jako oczywiście zasadne kasacje wnoszone w tych sprawach przez Rzecznika Praw Obywatelskich od wyroków wydanych w trybie nakazowym (np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 marca 2021 r., sygn. akt II KK 40/21; z dnia 8 kwietnia 2021 r., sygn. akt II KK 75/21; z dnia 5 maja 2021 r.: sygn. akt V KK 132/21, sygn. akt V KK 126/21, sygn. akt II KK 106/21; z dnia 12 maja 2021 r., sygn. akt II KK 76/21 i II KK 82/21). Dla przykładu w wyroku z dnia 5 maja 2021 r. (sygn. akt V KK 132/21) Sąd Najwyższy stwierdził, że ogólnym celem przepisów wydawanych na podstawie ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi nie była ochrona porządku publicznego, lecz ochrona zdrowia, zaś w jej ramach „prowadzenie działań przeciwepidemicznych i zapobiegawczych dla zminimalizowania skutków epidemii wywołanych zakażeniami SARS-CoV-2. Wyklucza to uznanie któregokolwiek z tych przepisów za dopełniający art. 54 k. w. (zamieszczony w Rozdziale tego Kodeksu – wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu) przepis porządkowy o zachowaniu się w miejscu publicznym.”

W związku z tym twierdzenie Komendanta Stołecznego Policji, że funkcjonariusze Policji realizowali w tym zakresie czynności służbowe zgodnie z obowiązującym stanem prawnym nie odpowiada prawdzie, gdyż wszelkie działania w tym zakresie dotyczące kwalifikowania zachowań osób nie przestrzegających obowiązków, ograniczeń, nakazów i zakazów wynikających z kolejnych rozporządzeń, jako wypełniających znamiona wykroczenia z art. 54 k. w., podejmowane były poza

granicami obowiązującego prawa. Oznacza to, że nie tylko działania Policji podejmowane w nocy z dnia 22 października na 23 października 2020 r. nie miały uzasadnienia w obowiązujących w tym zakresie przepisach prawa materialnego, ale oznacza także, że wszystkie działania Policji podejmowane w tym zakresie do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 28 października 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. poz. 2112 ze zm.), a więc do momentu wejścia w życie art. 116 § 1a k. w., były podejmowane poza granicami obowiązującego prawa (co zresztą Rzecznik sygnalizował w wystąpieniach kierowanych do poszczególnych jednostek terenowych Policji).

Powyższe oznacza, że Policja nie mając do tego podstaw w obowiązujących przepisach Kodeksu wykroczeń w sposób masowy dokonywała legitymowania, zatrzymań, przesłuchań, nakładała mandaty karne oraz jako oskarżyciel publiczny kierowała do sądów bezzasadne w świetle obowiązującego prawa wnioski o ukaranie. Przenosząc opis tych działań na treść poszczególnych praw i wolności człowieka opisanych w Konstytucji RP, Policja - jak wykazują kolejne wydawane na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich wyroki Sądu Najwyższego - w sposób masowy dopuściła się naruszenia wolności osobistej, prawa do prywatności oraz w zakresie postępowań mandatowych naruszyła konstytucyjną zasadę, że odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

Pragnę w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2020 r. poz. 360 ze zm.) policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek przestrzegania i ochrony praw człowieka. Z roty ślubowania (art. 27 ust. 1 ustawy o Policji) wynika natomiast, że przystępując do pełnienia służby policjant ślubuje chronić ustanowiony Konstytucją RP porządek prawny, a także ślubuje pilnie przestrzegać prawa. W świetle kształtujące się w omawianym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego nie ulega wątpliwości, że w toku wykonywania swoich czynności służbowych policjanci nie przestrzegali i nie chronili praw człowieka, działali też poza granicami wyznaczonymi przez obowiązujące prawo, skoro masowo kwalifikowali jako czyny zabronione czyny, które nie były zabronione pod groźbą kary.

Stwierdzając naruszenie podstawowych praw i wolności człowieka w powyższym zakresie (potwierdzonych wobec bezskuteczności uprzednich wystąpień Rzecznika kierowanych do organów Policji, orzecznictwem najwyższej instancji sądowej), uwagi powyższe przekazuję Panu Komendantowi stosownie do art. 14 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 627).

Ponadto mając na uwadze to, że przypisane w tym zakresie osobom ukaranym mandatem karnym czyny nie stanowiły wykroczenia opisanego w art. 54 k. w., jak również innego czynu opisanego w Kodeksie wykroczeń, działając na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich zwracam się o zastosowanie w tym zakresie art. 101 § 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2021 r. poz. 457; dalej jako: k.p.s.w.). Zgodnie z jego treścią mandat karny podlega niezwłocznie uchyleniu, jeżeli grzywnę nałożono za czyn niebędący czynem zabronionym jako wykroczenie. Z art. 101 § 1 *in fine* k.p.s.w. wynika, że uchylenie mandatu następuje na wniosek organu, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę albo z urzędu. Złożenie takiego wniosku jak też uchylenie mandatu z urzędu nie jest zaś w tym przypadku ograniczone terminem procesowym.

Uprzejmie proszę o przedstawienie przez Pana Komendanta informacji o podjętych w tej sprawie czynnościach. W załączeniu kopia wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Komendanta Stołecznego Policji z dnia 25 listopada 2020 r. (sygn. VII.613.112.2020.ST).

Z wyrazami szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Zał. 1

Do wiadomości:

Pan Mariusz Kamiński

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

ePUAP